

232. *Zažigavno steklo* (vžigavnik, vnetilno steklo, Brennglas). Njegova moč je že bila Grkom znana. Roger Baco leta 1270 se je že pečal ž njimi; toda naj večje je napravil Čirnhausen (leta 1685), kateri je tudi zbiravno steklo (Collectivglas) iznajdel. Parker-ov vžigavnik, čegar presredje ima 3 čevlje in daljine njegovega ognjišča (od sredine zažigavnega stekla, Brennweite) ne prav 7 čevljev, je do sedaj naj večje znano vnetilno steklo.

233. *Zažigavno zrcalo* (Brennspiegel). Take zrcala je že rabil Arhimed pri obsednji mesta sirakuskega, in Proklus pri osbedanji Carigrada (514 leta po Kristusu). Janez Regiomontion (leta 1450) je napravil prvo veliko parabolično zažigavno steklo. Od 17. stoletja so bili v tem delu izvrstni posebej Vilette, Čirnhausen in Lefebure.

234. *Zemljomerstvo*, glej: „Geometrija“, št. 49.

235. *Zemljovid* (Landkarten), so bili že v srednjem veku znani, celó že pred Agatodemonom (*Ἀγαθοδαίμων* Dober duh), kateri je v 5. stoletji po Kristusu zemljopisu ali geografii Klavdija Ptolomeja zemljovide dodal, med katerimi so nekteri, ki jih je neki že Anaksimander (500 let pred Kristusom) izdal. — Prve zemljovide v baker rezane najdemo v Parizu, kjer je holandski bakrorezec Melhior Tavernier leta 1504 začel zemljovide v baker ali med rezati. Zdaj so imenitno zboljšane. Prvi zemljovid slovenske dežele in pokrajin v slovenskem jeziku je izdelal in na svetlo dal neutrudljivi naš rojak, gospod Peter Kozler leta 1853; drugokrat leta 1864.

236. *Zlatoklepanje* je menda že v starih časih znano bilo; sedanji način je bil v Norimbergu leta 1150 iznajden.

237. *Zračna sisalka* (vetroteg, Luftpumpe). To mašino, po kateri se zaprti zrak da stanjšati ali zgoščati, je iznajdel devinski župan Oton žl. Guerike leta 1650, ob času, ko je Robert Bayle na Angležkem enako iznajdbo storil. Guerike je že leta 1654 na državnem zboru v Reznem (Ratisboni) javne poskušnje delal s svojo mašino v pričo cesarja Ferdinanda III., rimskega kralja Ferdinanda IV., mnogo knezov izbornikov in drugih državnih stanov; zatorej nje ni leta 1685 iznajdel, kakor nekteri trdijo, ampak že leta 1650. (Glej tudi: „Vetrovka“, št. 220).

238. *Zrakomér*, glej: „barometer“, št. 8.

239. *Zrcala*. Že v starih časih so zrcala (ogledala, špegle) rabili, toda takrat so bile navadno iz kovine, včasih tudi iz trdih črnih kamnov, kakor n. pr. iz obsidiana. Steklene zrcala še le najdemo v srednjem veku; zrcala s podlivki (mit Folie) so naj poprej v Muranu pri Benetkah delali konec 16. stoletja; vlite je Theward na Francozkem leta 1688 iznajdel.

240. *Zvonovi*. Zgodovina nas uči, da so tudi zvonove že v starih časih poznali. Praznik boginje Osiride se je z zvonjenjem oznanjal, in v Atenah so duhovni boginje Cibeles pri svojih daritvah zvonove rabili. Pa v cerkvah so se jih še le pozneje posluževali. Z glasom cerkvenih zvonov so se v prvih časih verni kristjani k božji službi zvali. Poprej so se po posebnih tekavcih ali na hrup „svetih desak“ zbirali. Naj poprej je menda v Bordoju (Bordeaux) rojen škof Anici Pavlin v Noli na Kampanskem cerkvene zvonove v ta namen vpeljal, in odtod tudi ime latinsko: „campana“ za velike, prave turnske zvonove, in „nola“ za manjše zvončke posebej v kloštrih. V 6. stoletji so v kloštrih zvonove že rabili, in konec 6. stoletja je že imelo več mest zvonove v svojih turnih. Okoli leta 550 so bili na Francozkem vpeljani. Pa od začetka se je ž njimi samo le ob nedeljah in praznikih božja služba oznanjevala; toda po ukazu papeža Sabiniana (od leta 604) se je moralo ž njimi tudi ob delavnikih zvo-

ni, ter se je vsaka molitevna ura ž njimi oznanjevala. Ker pa je v tistem času 7 molitevni ur bilo (po sedmerih delih brevirja), je zvonjenje tudi navadno nadomestilo ure, katerih še sploh ni bilo. Tako imenovane „cimbale“ ali ure z muziko iz ubranih zvonov so se na Nizozemskem začele. Prve take cimbale so menda bile v Alostu v belgijski izhodnji Flandrii leta 1487.

241. *Žage, mlini z žago*. Kedaj so se prav za prav žage začele, je nam popolnoma neznano; le toliko vemo, da so v 4. stoletji po Kristusu na rekah Roer-i in Mozeli na Nizozemskem že taki mlini bili, kateri niso le debel, ampak tudi kamne z žagami razrezavali. Ker so pa že Grki znali mramor z žagami razrezavati, je skorej verjetno, da so takošne žage od začetka bolj za razrezavanje kamna kakor lesa rabili. Pozneje, posebej od 14. stoletja, so se prave žage za dilje zeló pomnožile. (Glej tudi: „Lesena roba“ št. 93.)

242. *Železnice*. V nemških rudah, in sicer najpoprej na Harcu, so že dolgo časa imeli železne šine, po katerih so rudne gare ložej vozili: v tem pa najdemo prvi začetek železnih cest; toda v veliki meri so jih še le rabili iznajdeni Angleži. Oni so najpoprej v svojih oglenicah v Novem Gradu (Newcastle) kolovoz z okroglimi šinami iz litega železa napravili, pozneje, da bi se šine tako hitro ne drobile, iz kovnega ali valjanega železa. Te vozove so najpoprej ljudje, potem konji vlekli, in še le leta 1814 so med mestom Leeds in bližnjimi orglarnicami cesto s parovozi napravili, na katerih so se tudi ljudje lahko peljali. Še le, ko so od leta 1827 Perkins, Timotej Burstall in Janez Hill parne mašine imenitno zboljšali bili, so tudi v drugih deželah spoznavali korist in imenitnost take vožnje po železnih cestah, in povsod so se začele napravljati, posebno na Angležkem in v severni Ameriki. Na evropskem kontinentu so prvo železnico od Norimberga do Broda (Fürth), ki je le $\frac{4}{5}$ milj dolga bila, v letih 1833 do 1835 napravili. V Avstrii ste bile prvi dve železnici (s konji) od Budejevic do Linca vstanovljene v letih 1825–1832, in od Linca do Gmundna 1834–1836. — Sedaj je že skorej ves svet z železnim obročem obdan, in povsod se nove železnice napravljajo. — Prvo atmosfersko (zrakokrožno) železnico je poskusil Villance leta 1826.

243. *Žganje*. Žganje je bilo menda že v starodavnih časih v Indii iznajdeno; zakaj rajzevo žganje (ali arak) je bilo že ob časih Aleksandra Vélikega (okoli leta 325 pred Kristusom) v Indii znano, in palmove in dateljnové vina Indijancev in Arabcev, o katerih Plini piše, so menda tudi le najbolj iz rajzevca sestavljene bile. V Evropi je rajzevec (Reisbrandwein, Arak) po arabskih zdravnikov znan postal. Po krivem imajo Rajmunda Lulla leta 1305 za iznajdeca našega žganja; toda mnogo je storil za boljše pripravljenje in razširjenje njegovo. Žganje je sedaj povsod znano, in žali bog! v večo škodo kakor prid človečanstvu!

Slovensko slovstvo.

* *Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji; spisal J. Marn, II. leto 1864.* Na prodaj pri bukvovezu M. Gerberju po 60 kr.

Kar smo v hvalo rekli 1. zvezku, veljá tudi družemu. Dobro vstreza vsem, ki se učijo slovenščine ali saj niso pretrdni v nji, da se jim pové, kako naj se piše prav slovenski, in pa tudi zakaj in čemu naj se piše tako. Če prav pa smo vsi edini o pisateljevih vodilih, po katerih naj se slovenščina spreminja, množí in lika, vendar se mnogo ločimo v pisanji; od kod neki to? Misel nas obhaja, da ta razlika izhaja ravno iz trojih vodil, ktere povdarja učeni gosp. pisatelj sam;

kajti enemu je bolj všeč sorodnost s staro materjo, enemu ljudska govornica tega ali tega kraja, enemu pa kako bližnje slovansko narečje. Od tod je tudi mogoče, da se daste opravičiti po dve obliki ali še celo po tri. Ktere se tedaj poprimimo? Ozir vsega tega smo tudi mi pisateljeve misli, ki jo je v prvem „Jezičniku“ izgovoril: „razlika me mika.“ Al zdi se nam, da častitega gosp. pisatelja ni volja, povsod držati se te zlate prislovice. To razvidimo iz treh poslednjih razgovorov o r-u: ali je samoglasnik ali ne, in ali se sme è pred r-om izpuščati, ali ne; — sicer ne bi skorej zasmehoval (se ve da šaljivo) onih, ki izpuščajo è. Prav je, da navêde vse, kar se je dozdej pisalo o r-u; po razlogih, ki se komú zdé bolj resnični in gotovi, naj se sleherni ravná, dokler ni dognana pravda, o kateri sam pravi, da je še „lis adhuc sub iudice.“ Če tako ravnamo, ne zabredemo v „Kolobocijo“, o kateri svarí slavni Ravnikar. Že zavolj prislovice, še bolj pa zavolj še nedognane pravde ne bi hotli nikogar pitati s samodržcem ali tiranom, tudi na to ne obračati: „sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas.“ Da se pa v eni knjigi, v enem časopisu držimo radi le enega pisanja, kdo nam hoče zameriti? Že zavoljo gosp. Žepičevega „oportuniteta“, ne pa po prislovi: „Novina mika mladino“ bojo ostali, ki bodo r pisali brez è; prihodnost bo kazala, kaj bode obveljalo — brez vse sile. Ker se jezik mora pokoriti, da izgovarja r brez e v besedah: smrt, gora, vrt itd., se morajo že tudi oči privaditi „vražastega“ r-a. — Pri vsem tem pa, da je neporedni „Jezičnik“ „Novicam“ zavolj r-a samoglasnika marsiktero grenko zabelil, ga vendar živo priporočajo, kajti zvesto že od začetka svojega spoštujejo prislovico: „Da se resnica prav spozná — je čuti treba dva zvoná.“ Če je „Jezičniku“ Schleicher kažipot, je „Novicam“ Miklosič, — obé cenjeni firmi!

* *Die slovenische Literatur.* Eine historische Skizze von Professor dr. Klun. Wien 1864.

Drugi zvezek tega dela, ki smo ga že, ko je prvič nastopil beli dan, pozdravili radostno, je prišel nedavno na svitlo in sicer kot poseben iztisek iz časnika „Oest. Revue V. und VII. Band 1864.“ V dveh razdelkih (prvi se začinja s p. Markom Pohlinom in sega do novejših časov slovstva našega, — drugi pa obsega najnovejši čas) opisuje v kratkih črticah zgodovino slovenske literature, tako, da nemški svet vidi začetek in napredek slovstva našega. Gospodu profesorju, ki ga visoko čisla nemški učeni svet, gré hvala, da se je lotil tega dela in delovanje Slovencev na polji slovstvenem razodel ljudém, ki od literature naše nič ne vedó in ki mislijo, da, kakor je „iznajden“ še le bil 1848. leta narod slovenski, tako tudi njih literatura obstaja le „im Lallen.“ Dober sad Klunove knjižice se je unidan že pokazal v „Globos-u“, kjer vrednik tega v severni Nemčiji izhajočega časnika, trdi Nemeč, podučen po Klunovi knjigi popravlja Issleibov spis o Slovencih, kateri si je predrznil po svetu poslati smešnico, da je beseda „slovensk-a-o“ še le najdba novih časov!! Ker nam Slovincem mora tudi za to mar biti, kaj drugi narodi o nas mislijo in vejo, moramo tedaj hvaležni biti možem, ki bodisi v kakem slovanskem ali nemškem ali laškem in francozkem jeziku pošteno razglašajo naš narod in naše slovstvo, in zato priporočamo Klunovo delo vsem Nemečem, kateri želijo poznati začetek in razvitek slov. slovstva. Naj dostavimo temu še nekoliko vrstic, ktere kažejo, da prof. Klun dobro pozná narod, o katerem je spisal mično svojo knjižico. Na strani 17. tako-le piše: „Während bis in die Neuzeit „Bildung“ und „Deutschthum“ in Krain fast synonyme Begriffe waren, und „slovenische Schriftsteller“ nur als vereinzelt Sterne am literarischen Himmel

Krains erglänzen, haben sich die Verhältnisse in den letzten Decennien, insbesondere seitdem das „Princip der Nationalitäten“ — die Forderung nach „Gleichberechtigung der Nationalitäten“ mehr als blosse Schlagwörter der Publicistik geworden sind, fast vollständig geändert. Wir haben die Stadien dieser Umwandlung mit angesehen. Als Schulknaben wurden wir in den ersten dreissiger Jahren gestraft, wenn wir uns anmassen, unsere Muttersprache zu sprechen; wir wurden von den Gespielen aus „besseren Familien“, die nur deutsch redeten und das Slavische verhöhnten, geneckt und gemieden; als „Studenten“ sahen wir schon eine Spaltung in „Deutschgesinnte“ und „Slavischgesinnte“ (oder „Deutsche“ und „Nationale“), welche vom Anfang der vierziger Jahre an immer schärfer und bestimmter auftrat. Seit dem Jahre 1848 und noch mehr seit dem Oktober 1860 kann man — wenn man unbefangen und ehrlich urtheilen will — kaum noch von „Parteien“ sprechen; die „deutsche Partei“, die nur in der Hauptstadt Laibach existirt und der sich vereinzelt Stimmen aus einigen Landstädten anschliessen, ist im Verhältnisse zu den „Nationalen“ so gering und bedeutungslos, dass sie in keiner wichtigeren Frage mit Einfluss auftreten oder durchgreifen kann. Nicht bloss das Landvolk und die katholische Geistlichkeit sind jetzt die Träger und Repräsentanten des Slovenismus; fast die gesammte Intelligenz, das geistige und materielle Kapital des Landes, schauert sich mit Bewusstsein und Stolz um das nationale Banner. Man müsste blind sein oder nicht sehen wollen, um diese Thatsache zu ignoriren. Krain ist gegenwärtig thatsächlich ein „slavisches Land“, in welchem an 40 — 50.000 Deutsche leben; in allen Schichten der Bevölkerung weht der slavische Geist; in Schule und Amt, in der Kirche und in der Familie, in der Oeffentlichkeit, wie im socialen Verkehr herrscht die slovenische Sprache oder ist im Begriff, ihre Herrschaft auszudehnen. — Wie gesagt, diese Umwandlung hat sich innerhalb dreier Decennien vor unseren Augen vollzogen; wir müssen diese „vollendete Thatsache“ acceptiren und es bleibt nur unsere Aufgabe, nachzufragen, was in so kurzer Zeit diesen mächtigen Um- und Aufschwung hervorgebracht hat“ itd. itd.

* *Povabilo na naročbo novega časopisa v slovenskem jeziku.*

Pričakovali smo, da se bode o novem letu odkod drugod prikazal kak političen časopis v slovenskem jeziku. Prišlo je novo leto, časopisa pa le ni. Potreben pa nam je, kot ribi voda. Zatoraj se je v Celovcu napravil „Slovenec“, kateri ima najpoprej blagi namen, podučevati in omikovati vse Slovence v vseh rečeh, ki se tičejo sv. Cerkve, politike, narodnosti, svobode in narodnega gospodarstva; drugič podpirati visoko vlado v njeni imenitni pa težki nalogi, in ji toraj naznanjati potrebe in želje, rane in bolečine vselej zvestega slovenskega naroda; in tretjič Slovincem dopovedovati, kaj koli se po svetu godí, kaj novega iznajde, in kako svet sploh napreduje. Beseda bode čista in pravilna, zraven pa tako domača, da jo lahko razume tudi prosti kmet, — beseda bode vselej resna in pravična, pa vendar mirna in pohlevna. „Slovenec“ bode vselej katoličan, Slovenec in Avstrijan.

Izhajal bode za zdaj dvakrat na teden, vsako sredo in saboto, v obliki slavnoznanih „Novic.“

„Slovenec“ veljá v Celovcu za celo leto 5 gold., za pol leta 2 gold. 70 kr., za četrto leta 1 gold. 40 kr. Po pošti: za celo leto 6 gold. 30 kr., za pol leta 3 gold. 20 kr., za četrto leta 1 gold. 40 kr. Denar naj se pošilja v Celovec (Klagenfurt) trgovcu Roszbacherju v frankiranih listih, in sicer hitro, da se vé število iz-

tisov napraviti. Drag je papir, tisk in kolek, zatoraj se bode le nekaj malega več iztisov tiskalo, kakor jih je za naročnike potreba. Kdor je toraj volje, vse številke in vse po redu dobivati, naj se skoraj oglasi.

Slovenci! zlasti vi visokovredni gg. duhovniki, učniki in župani; ve slavne čitavnice in vi čč. gg. domorodci vsi, vsi, glejte! imamo, po čem smo dolgo izdihovali in upili. „Slovenec“ ni nobena dobičarska naprava, narodna reč je, toraj vredna, da jo podpira vès narod na vso moč. Vsem naj tedaj bode srčno priporočen „Slovenec“, podpirajte ga z denarjem in dopisovanjem, da živi dolgo dolgo in se razširja od leta do leta! Božja pomoč!

Prvi list pride na svetlo v saboto 14. januarja.

V Celovcu 20. decembra 1864.

Janez Božič, vrednik.

Ozir po svetu.

Hudiča so vjeli.

Tri sto medvedov! — bo morebiti izkliknil marsikter naših bravec, ko bode bral napis ta, da so „vjeli hudiča“; — to ni mogoče — bo djali kdo drug. Kako je to bilo, naj povedó sledeče vrstice.

Na Poznanskem (Posen), to je, tisti poljski deželi, katero ima zdaj pruska vlada v svoji oblasti, med vasjó Ravičo in Jutrošinom, je neki kmet nedavno 550 tolarjev v loteriji dobil. Ko tisti dan, ko je denar potegnil, mož vès vesel sedi s svojo ženo in 6 let staro hčerko pri večerji, se odpró nagloma vrata in notri se privali črna kosmata pošast z volovsko glavo in gorečimi očmi. Družina se prestraši, da trepeče kot šiba; pošast pa z grozovitim glasom kruli, naj se ji nevtogoma dá v loteriji dobljen denar. Mož v silnem strahu seže po 200 tolarjev, ki jih je imel v omari, in jih dá kosmatinu, rekši, da ostalih tolarjev ne more dati, ker jih ima pod streho skrite, po katere pa ponoči z lučjo ne more zavoljo ognja. V tem hipu pa potegne pošast laterno izpod kosmate kože in terja z istim groznim glasom, naj gresta obá po denar pod streho. — Ko se to v hiši godí, nek žandarm, ki je po naključbi memo hiše jezdaril, sliši ropot, stopi raz konja, ki ga zunaj priveže in se podá v hišo, kjer vidi ženo v medlevicah na tleh ležati, otroka pa v nekem kotu plahega čepeti. Ko žandar vpraša, kaj pomeni luč pod streho, mu odgovorí deklica, da je hudič gori. Žandarm stopi v vežo pod stopnice ter čaka, da pride hudič z gospodarjem doli. Kmalu pritavata doli, gospodar nem in bled ko zid, hudič pa votlo renčí. Ko stopi kosmatinec v vežo z žakljem tolarjev, ga zgrabi žandarm in mu mahoma potegne šemo z obraza. In kaj se pokaže zdaj? — sosed hišnega gospodarja je. Žandarm pokliče brž več kmetov na pomoč, sosed a „hudiča“ pa zveže in zvezanega izročí stražnikom tako dolgo, da prijezdi iz mesta nazaj in pozvé, kaj se ima ž njim zgoditi. Kmalu se vrne z ukazom, naj čez noč ostane „hudič“ na mestu zvezan; drugi dan pa, da ga vsak vidi, naj ga žandarm pelje v hudičevi opravi po vsej vasi v mesto v ječo, kjer bo sleparski ropar skupil, česar je iskal, in da si on in vsak drug potepúh njegove baže zapomni, kdaj je „hudiča“ delal.

Dopisi.

Iz Zagreba 22. dec. © — Kako veselo se razcveta pevsko društvo „Kolo“, bi vam rad povedal. Početkom letošnjega šolskega leta pristopili so k njemu vsi pravniki naše akademije, kateri so pevci, in razuntih še mnogo drugih, ki so do zdaj bili članovi na nemško stran cikajočega glasbenega zavoda, tako da šteje zdej čez 70 pevcev. Napravilo je „kolo“ 16. no-

vembra prvi koncert, v slavo dveletnega obstanka, kterega je počastilo izvanredno odlično občinstvo. Zbori so se tako dobro obnesli, kakor še morebiti nikoli popred. Sam presvitli ban Sokčević z velikim županom Kukuljevičem je stopil po dovršenem koncertu med pevce, da jih pohvali. Kakor je že znano, bila je poslednja pesem pri omenjenem koncertu dr. Benjamin Ipavčeva „Kdo je mar?“ Svitli ban je poprašal, kaj znamenuje v hrvaščini „kdo je mar?“, kar mu je eden nazočih Slovencev brž razjasnil; potem je še enkrat živo pohvalil pevce ter je med glasnimi živioklici zapustil dvorano. — Drugi koncert je priredilo „Kolo“ v streljani 20. t. m. Prva pesem „Zvezda“ dr. Gust. Ipavčeva je že poslušavce globoko ganila; drugi zbor „Utonulá“ od Križkovskega, ki je zares krasen in umeten, je še višje povzdignil čuvstvo, tretji pa „Primorski napevi“, sestavljen po ravnateljji in vodji pevcev gosp. Slav. Lžičařu je pa prouzročil tako užitjenje, da se je moral od konca do kraja še enkrat zapeti. Splel je gospod Lžičař devet primorskih napevov v krasni venec, ki ni samo ugoden za uho, ampak se tudi srcu prileže, kakor malo ktera pesem. Živo priporočam Lžičařeve „Primorčice“ čitavnicam vsem, ter jim prerokujem, da se bojo prikupile ž njimi poslušavcem. — Za Matico slovensko se bojo začeli tudi tukaj o novem letu zbirati prineski; ker ima vsakteri nalogo delovati v svojem okrožji, se nadjamo bogatega vspeha. Na zagrebski pravoslovni akademiji je letos nekaj čez 70 pravnikov iz vseh krajev Jugoslavije; med temi nas je Slovencev deset, in sicer v 3. letu trije, v 2. letu tudi trije, v 1. letu pa štirje. Iz Štajerskega pet, iz Kranjskega trije, iz Goriškega in Koroškega pa po jeden.

V Trstu 22. dec. * (Oporoka Kalistrova.) Ni kmalu kaka dogodba napravila v našem mestu in še dalje po svetu toliko govorice, kolikor g. Kalistrova smrt in pa oporoka njegova, o katerih so že zadnje „Novice“ omenile. Ker je ta mož skoraj vse neizmerno premoženje — še ve se ne, koliko milijonov — zapustil Kranjcem in daroval blizo pol milijona ubogim, zato je pač spodobno, da v kratkem omenim nekoliko o njegovem življenji, pa da posnamem važniše točke iz njegove oporoke, ki v izvorniku pred mano leži, da se popravi, kar se je napčnega po časnikih do sedaj o tem pisalo in da zvedó zadevajoče osebe in občine resnico.

Kalister je bil rojen v vasi Slavini na Notranjskem; roditelja mu nista zapustila premoženja, pa tudi nista skrbela, da bi se bil izobrazil. Ali njegova prebistra glava je nadomestila to, kar mu je odgojitev zadržala. Pretesna mu je bila že v mladosti domača hiša; iz ozkih mej domačega življenja stopivši začel se je ubadati in upirati ter si je še v postonjskem nekdanjem okrožji z marljivostjo in spretnostjo prislužil toliko, da je v letu 1840 kupil prvo hišo v Trstu. Še le potem se je preselil v Trst, kjer je v 57. letu svojega življenja 17. decembra t. l. po kratki pljučni bolezni umrl. Po preselitvi na Adrijo še le se je spustil v velike špekulacije. Ker sta mu prebistri um in sreča kupoma množila premoženje, raztegnila so se njegova započetja po največem delu Avstrije. Tisočerim je dajal delo in kruh; izmed tisoč in tisoč opravil imel je tudi najmanjše v vseh natančnostih v svojem spominu; nič se ni zgodilo brez njegovega naročila in njegove vednosti. Vse je sam pregledal in preudaril; s železno marljivostjo je delal dan na dan od zgodnjega jutra do poznega večera. Svojim zunanjim služabnikom je vsem lastnoročno dopisoval samo v slovenskem jeziku. Živel je sam jako zmerno in varčno in to je zahteval tudi od svojih podložnikov. Koristne naprave, izvrstne dijake je blagodušno podpiral, dokler je živel. Trža-